

znati, da je ono ažurno i objektivno. Ali i pored toga, treba naglasiti da se bez ličnog uvida komandanta ne može ni zamisliti uspešno praćenje borbene gotovosti. Komandanti moraju na licu mesta, ostvarivati lični uvid u stanje potčinjenih jedinica i ustanova sve do trećeg stepena. To se ne može zameniti nikakvim formularima. Ali i taj lični uvid mora se zasnivati na strogo objektivnim i konkretnim pokazateljima, jer subjektivna ocena da je stanje dobro (ili da nije dobro) bez objektivnih pokazatelja bila bi velika zabluda i najobičnija formalnost. U isto vreme ona ne bi mogla biti stimulans za unapređenje borbene gotovosti i rešavanje još nerešenih problema. Zato se i lični uvid mora ostvarivati preko utvrđenog sistema provere borbene gotovosti, kroz određene objektivne norme i pokazatelje...

LUKA DESPENJIĆ

Odnos teorijskog saznanja i ratne prakse

(»VOJNO DELO« br. 6/68)

Ratna praksa se različito postavlja prema teorijskom saznanju — kao dovršeni oblik koji se ravnodušno odnosi prema teoriji; kao proces u kretanju koji se aktivno odnosi prema teorijskom saznanju i na njega neposredno utiče, i ako potencijalni proces koji od teorijskog saznanja zahteva otkrivanja, saznanja i predviđanja — zbog čega njeno posmatranje i proučavanje teorije postaju složeni i zahtevaju primenu ne jednog nego više naučnih metoda. Ali, pošto se ratna praksa javlja kao širi proces od oružane borbe — jer sadrži i druge komponente koje sa njom čine rat — ona spada u domen teorije opšteg saznanja o ratu i oružanoj borbi.

Zbog te složenosti, vezu teorije i prakse posmatraćemo samo u nekim osnovnim elementima i užim relacijama u kojima teorijsko i stvarno imaju neposredne međusobne odnose. Zato se ovde javljaju samo dva osnovna pitanja — kako teorijski prići praksi, i kako spoznati praksu u procesu kretanja, menjanja i razvoja...

... U toku rata i oružane borbe teorija i praksa mogu i da se razilaze i međusobno približavaju i udaljavaju. Do toga dolazi kada je tok rata doveo do promena i kada je ukinuo neke prvobitne uslo-

ve, a neke promenio, i proizveo nove. To kvalitativno novo stanje postaje različito od prvobitnih teorijskih stavova. Posledica toga što praksa evoluira, a teorijsko saznanje o njoj miruje, jeste međusobno udaljavanje. Kada bi se to zbivalo po jednostranoj formuli, naime, kada bi se oružana borba kretala po prvobitnom saznanju i po koncepciji koja je teorijski unapred data, a promene da se zbivaju samo u unutrašnjim užim procesima, predmet teorijskog saznanja bilo bi samo otkrivanje, praćenje i usmeravanje tih procesa. Time bi se osnovni teorijski stavovi potvrđivali u praksi, a odstupanja bi se zbivala na sporednim linijama.

Ali oružana borba se kreće, razvija i menja preko pojedinačnog i posebnog da bi moglo dolaziti do neizbežnih promena u opštem. Dakle, sve što se u njoj može naći kao konstantno to su neprekidne promene. Međutim, pošto se te promene javljaju u različitim razmerama i mogu da nastupaju veoma naglo, one se odražavaju u tri osnovne oblasti — u kvantitetu, kvalitetu i obliku kretanja. Dovoljno je da samo u jednoj od tih oblasti dođe do promena pa da se odraze i na druge. Zato se spoznaja oružane borbe ne sastoji samo u poznavanju načela i metoda upotrebe snaga i sredstava i u prilagođavanju borbenih dejstava konkretnim, dakle, gotovim uslovima koji su nastali i već deluju, nego, pre svega, u saznanju objektivnih zakona oružane borbe i procesa koji u njoj ostaje, da bi se mogao predviđati njen dalji tok, a, pre svega, tendencije daljeg razvoja.

Teorija dolazi u sukob sa praksom kad god se bavi samo onim što je dato i kad god posmatra konkretno stanje a ne i uzroke koji su doveli do njega i moguće pravce daljeg razvoja. Ona, dakle, mora da poseduje mogućnosti da neprekidno otkriva borbu da bi mogla organizovano uticati na njen tok. Otkrivanje i uticaji ovde se javljaju kao jedinstvo organizovanog kretanja saznanja i procesa, ali kretanja koje se razvija kroz neprekidnu borbu unutrašnjih protivrečnosti.

Još je Heraklit govorio da »priroda voli da se sakriva«. U ratu i oružanoj borbi to »sakrivanje« nastaje kao proizvod promena, s jedne, i kao posledica nedostatka ili nemogućnosti teorijskog saznanja da otkriva osnovne tendencije u kretanju procesa i osnovne uzroke tim tendencijama, s druge strane. Stvar se, svakako, ne sastoji samo u težnji da se to postigne nego u naučnim metodima posmatranja i proučavanja procesa i pojava.

Koliko ratna praksa može da odstupa od teorijskog saznanja i koncepcije po kojoj je pokrenuta, potvrđuju mnoga istorijska iskustva. Duboke kvalitativne skokove koji mogu da se javljaju u ratnoj

praksi, a da ih uopšte ne predvidi i ne spozna teorijsko saznanje, pokazuje, na primer, i francusko-pruski rat 1870/71. godine. Rat je počeo u uslovima visokog ekonomskog razvitka, razvijene radničke klase i klasnih protivrečnosti, i posebno, snažnog razvoja naučne socijalističke misli. Rat prelazi iz sfere sukoba malobrojnih vojski u sukob naroda zaraćenih strana, sa milionskim ratnim armijama, i vodi se modernom i masovnijom ratnom tehnikom.

Rat koji je nastao u tim uslovima, od početka je ispoljio odstupanje od svojih prvobitnih koncepcija. Poraz francuskih armija kod Meca i Sedana preobraća se u pobedu Pariske komune. Taj dijalektički obrt u kretanju pojava nije se, međutim, zaustavljao na tome nego je prouzrokovao i druge duboke kvalitativne promene. Radnički bataljoni koji su nastali kao posledica poraza buržoaske armije branili su zemlju od osvajača i prvi u istoriji ruše klasnu organizaciju društva, zavodeći radničku vlast.

Ali ta posledica postaje uzrok novim pojavama. Umesto da nastavi otpor nemačkom osvajaču, francuska buržoazija stvara savez sa nemačkom buržoazijom za borbu protiv snaga Komune. Tako se neprijatelji preobraćaju u saveznike da bi se zajedničkim snagama obračunali sa revolucionarnim pokretom masa.

Već je poznato da subjektivne snage Komune nisu dovoljno poznavale zakonitosti revolucionarne i oslobodilačke borbe, zbog čega se taj nedostatak pretvorio u jedan od osnovnih uzroka poraza. Kod revolucionarnih masa nije nedostajalo snage i rešenosti za borbu, već saznanje o borbi, zbog čega su morali izostat i odgovarajući metodi vođenja borbe. Poznato je da subjektivne snage Komune nisu prenele borbu na revolucionarne mase po celoj zemlji nego su problem revolucije manje ili više svele na oblast Pariza. To je izrazit dokaz o odrazu teorijskog saznanja na tok i ishod prakse.

Odnos teorijsko-saznajnog prema stvarnom mnogo je dublji od direktnog, pojednostavljenog odnosa teorije i prakse. Suština same stvari sadržana je zapravo u teorijskom saznanju. Ono se, pre svega, često kreće u nedostatku objektivnih kriterijuma o sebi. Polazeći od subjektivnih teorijskih stavova — zasnovanih na nenaučnim ili nedograđenim metodima saznanja — ono biva lišeno mogućnosti da otkriva, posmatra i proučava stvari i pojave u objektivnoj nužnosti, dakle, onakve kakve jesu i kakve moraju da budu, nezavisno od toga koliko to odgovaralo nosiocima date teorije ...

... Visok stepen društvenog razvitka, posebno nauke i tehnike, postavio je problem rata i oružane borbe u složene uslove i doveo ih u neposredan sukob sa starim teorijama. Mnoge koncepcije rata i

njegove primene, kao i mnoge ratne doktrine, već su i do sada dolazile u sukob sa objektivnim razvitkom. To jasno dokazuju oba svetska rata, kao i neki ratovi koji su se vodili posle njih. Prvi svetski rat nastao je kao posledica krize imperijalizma i izraz težnje za ponovnom podelom sveta među imperijalističkim zemljama. Zbog toga se oružani sukob direktno prelama u centru, naime, dobija odlučujući karakter obračuna među imperijalističkim zemljama zbog podele kolonija...

... U okvirima tih pojava, drugi svetski rat dobija potpunu fizionomiju. Njegova prva etapa — etapa opštih priprema — bila je usmerena protiv SSSR-a i predstavljala je zajedničke (posredne i neposredne) napore gotovo čitave svetske reakcije. U tu etapu spada i okupacija niza evropskih zemalja od fašističke Nemačke i delom Italije, kako bi se postavile u povoljan položaj u odnosu na SSSR i uključile — posebno Nemačka — ekonomski, a jednim delom i ljudski potencijal okupiranih zemalja u svoju ratnu ekonomiku i armiju...

... Druga etapa nastaje zajedno sa sukobom agresivnog fašizma i klasičnog kapitalizma koja predstavlja nove oblike sukoba među imperijalističkim zemljama. Ta etapa dokazuje prirodno stanje stvari u odnosima među imperijalističkim zemljama u uslovima postojanja socijalističke države kao predstavnika novog društvenog sistema i kao klasnog i ideološkog protivnika.

Treća etapa drugog svetskog rata nastaje kada rat po svom karakteru dolazi u kvalitativno novo stanje — napad na SSSR i stvaranje antifašističke koalicije. U toj etapi dolazi i do drugih, novih, pojava koje upotpunjavaju njen karakter. Naime, dolazi do širokih nacionalnooslobodilačkih i revolucionarnih oružanih i drugih pokreta na širokoj platformi antifašističke borbe, bez gotovo ikakvih unapred stvorenih teorijskih stavova o njoj...

... Naš narodnooslobodilački rat i revolucija pokazuju koliko naučno saznanje, odnosno objektivno spoznata stvarnost, uslovi i mogućnosti kretanja i razvoja pojava, mogu da utiču na tok i oblike vođenja rata i oružane borbe. Ovde nalazimo potpunu primenu dijalektičkih zakona na sve osnovne probleme vođenja rata i oružane borbe. Tako je koncepcija rata bazirala na razvoju svih elemenata rata i oružane borbe iz nižih oblika u više. Razvoj se prvo odvijao u oblasti mase, tj. u brojnom porastu oružanih snaga. Ali razvoj kvantiteta kretao se kroz protivrečnosti koje u određenim uslovima mogu da deluju negativno. Naime, kod nas je u razvoju kvantiteta postojala gotovo permanentna deficitarnost u oružju i drugoj ratnoj

tehničari. Međutim, ona je predstavljala objektivni izraz snage u razvoju oružanih snaga revolucije, pošto je rešenost masa za borbu neprekidno prevazilazila raspoložive mogućnosti u naoružanju i drugim sredstvima. Taj faktor je uticao na razvoj mase. Ali ako se u oružanom ustanku dešavaju obratne stvari, naime, ako na raspolaganju ima više oružja nego ljudi spremnih da se bore, to je realan dokaz njegove slabosti...

MITJA RIBIČIČ

O koncepciji opštenarodne odbrane

(»VOJNO DELO« br. 2/69)

...Kada danas teoretski pokušamo objasniti fenomen naše opštenarodne odbrane, mislim da ne bi bilo naučno tvrditi da se radi o nekoj principijelno novoj teoriji. Izvor ove teorije nalazi se u naučnom socijalizmu, u teoriji klasika marksizma. Mislim da se u izgradnji našeg društveno-političkog sistema, samoupravnog socijalizma, samo vraćamo ka nekim izvorima teorijskih načela i pogleda klasika marksizma koji su nikli i razvijali se zajedno sa radničkom klasom i njenim političkim pokretom.

Kad je radnička klasa postala ozbiljna politička snaga i svestan faktor u savremenom svetu, kad je počela ostvarivati svoju rukovodeću ulogu u klasnoj političkoj borbi, morala je da izgrađuje svoj koncept odnosa prema ratu i miru kao društvenoj pojavi i sredstvu klasne političke borbe. U tom pogledu se ova teorija oslanja na Marksove, Engelseve i Lenjinove poglede i saznanja o odnosu radničkog pokreta prema ratu ili miru i na ulogu oružane sile u revoluciji.

Kada danas razvijamo svoju koncepciju narodne odbrane, onda je to, pre svega, stvar naših pogleda i saznanja na odnose u savremenom svetu, poglavito, o stepenu razvitka socijalizma i njegovih objektivnih protivrečnosti. Drugim rečima, mi gradimo svoju koncepciju narodne odbrane oslanjajući se, pre svega, na iskustva naše revolucije, na našu praksu i uslove razvoja društva, a koja nije ništa drugo nego sinonim za Marksov i Lenjinov pojam — naoružani narod.